

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ

БЕРНЮКОВ Анатолій Миколайович - кандидат юридичних наук, доцент кафедри правознавства Хмельницького інституту соціальних технологій ВМУРОЛ «Україна»

УДК 340.12

В данной статье подвергается анализу современное состояние исследования правовой реальности в свете развития западноевропейской философско-теоретической мысли. Автором критически осмысливаются достижения и просчеты отечественной науки в этом плане. Комплексный взгляд на этот важный и актуальный вопрос юридической науки для нашего времени – методологически обоснованный и заслуживает на широкое научное внимание.

Ключові слова: право, правова реформа, правова реальність, праворозуміння, філософія права, правова онтологія, правова гносеологія.

Право, як нам відомо, нині здійснює рішучий і все більш зростаючий вплив на всі сторони життя сучасного суспільства. Різноманіття та масштабність змін, що фіксуються в нашому соціумі, будучи викликаними безупинним розвитком, обумовлюють пильну увагу до цього важливого феномену, який вивчається на даний момент в найрізноманітніших «зрізах». Однак, саме філософія дозволяє піднятися з емпіричного рівня дослідження права (тобто його спостереження і опису форми прояву) на теоретичний (абстракції та аналізу внутрішніх властивостей – змісту). При цьому, одним із центральних, традиційних, але сьогодні, як ніколи актуальних аспектів юриспруденції, є завдання виявлення специфічних властивостей, сутнісних ознак, або критеріїв, які повинні задовольняти наукове знання і діяльність по його отриманню в цій сфері.

Все більше долучення української філософії права до західноєвропейського мислення актуалізує в нашій країні відповідні дослідження. При цьому, спостерігаючи останнім часом позитивні зрушення у вітчизняній науці в заповненні вакууму знань з даного питання, разом із тим доводиться констатувати, що аналіз наукової розробки цієї теми свідчить про наявність великого масиву недостатньо висвітлених її аспектів. Більшість публікацій з такої проблематики характеризується відсутністю якісного методологічного підходу, зокрема з позиції системності.

Очевидно, що дослідження визначальних характеристик права має важливе методологічне значення в розробці підходів до його розуміння. Особливої гостроти проблемі додає її яскраво виражений прикладний характер. Реальні труднощі її вирішення є одним з основоположних коренів, насамперед, вічної дилеми «право-закон». Юрпозитивізм, виступаючи від імені науковості, формує, як ми знаємо, свої уявлення про дане відношення на основі підведення всіх явищ у цій сфері під загальний знаменник раціонально-природничого знання. У свою чергу, така абсолютизація веде до відповідної реакції, спонукаючи юснатуралістів, що займаються питаннями «вічного права», сповідувати «ненауковість» своїх досліджень. Причому, основу першої позиції складає уявлення про *ius* як спосіб простого опису в законі, тим самим виправдовуючи фактичне застосування лише позитивного закону. Відповідно, основний шлях другого підходу затверджується на недостат-

ності та абсолютній хибності подібного «зведення».

Разом із тим, як показує практика, всі спроби вивести право з яких-небудь загально-апостіорних положень завжди завершувалися в кінцевому рахунку на рівні конкретного рішення юридичного конфлікту, апеляцій до цілком конкретних умов дійсності, як правило, некритичного, сліпого сприйняття рис суцього. Таким чином, зустрічаючись із реальністю, вони, якщо не повністю «розбиваються», то суттєво корегуються, розмиваючись самим життям. У зв'язку з цим, створюється враження, що жодна з цих крайніх позицій не веде до правильного вирішення проблеми, а тому не є бездоганною.

Так, з одного боку норми закону, звичайно, повинні базуватися на високих ідеалах справедливості, оскільки тільки в такому випадку вони можуть виконувати регулятивні функції. З іншого ж, – адекватна реалізація «вищого» права немислима без звернення до існуючої реальності. Такий стан справ свідчить, що жодна із згаданих програм не могла бути успішно реалізована до кінця. Це, звичайно, не означає, що такі пізнавальні зусилля були безпідставними і абсолютно безплідні. Часто вони приводили і до позитивних результатів, сприяючи в кінцевому рахунку розвитку юридичної науки. Однак, частіше, подібні спроби завжди мали й відомі негативні наслідки. Тому вимога часу формулювання концептуально задовільної системи праворозуміння буде нездійсненною за допомогою орієнтації лише на одну з зазначених теорій. Але разом із тим нагальна необхідність аналізу обґрунтування крайнощів цих підходів є істотним чинником, що обумовлює актуальність безпристрасного дослідження поставлених проблем.

І справа тут навіть не в змістовному аналізі тих чи інших розбіжностей, які, можливо, можуть і повинні бути усунені або узгоджені в рамках наукової полеміки. Уся суть в методології – єдиної і несуперечливої, здатної дійсно вирішити протиріччя, наявні в правовому процесі, максимально оптимізувати діяльність нормозастосовних органів з розслідування юридичних конфліктів, реального захисту свобод та інтересів громадян, держави і суспільства.

У цілому ж, філософсько-правове наука, яке налічує вже не одне тисячоліття власної історії, давно вже не знаходиться «в пелюшках». Її фактологія, а також теоретична база за цей час стали вкрай розвинені. Однак для виправдання тих надій, які поклалися на її поступове прогресування, вже зараз є певні підстави, які полягають в тому, що розвиток цієї науки перебуває в загальному руслі розгортання системи соціально-гуманітарного знання. Крім того, у філософсько-правовому дискурсі останнім часом назрівають, а в деяких аспектах вже і здійснюються революційні події величезної ваги, що виводять нас на передові рубежі знання, яке безупинно розвивається. Вони відбуваються ніби у двох зустрічних методологічних напрямках: на основі методології редукціонізму юридичне дослідження використовує рівні вивчення організації генетичної програми правової реальності, а на основі все більш домінуючого ціннісного підходу, – офіційна юридична наука, яка завжди мала позитивістське забарвлення, поступово, але неухильно висувається до центральних позицій *ius naturale*, все активніше займаючи його аванпости.

Природно, що методологія феноменологічного спрощення «до первинної основи» має відношення, перш за все, до онтологічного рівня пізнання, оскільки різні пласти реальності реалізації *ius* ставлять завдання узгодженого суміщення цих елементів, простого та плавного переходу між ними та відповідної корективно-координуючої діяльності. Але неможливість прямого шляху, зокрема, за напрямком синонімування «право-закон», створює великі складнощі в проблемі «керуючий-підлеглий» цих двох ключових функціональних складових юриспруденції.

Подібні труднощі носять аж ніяк не тільки методологічний характер, вони складають реальне життя практично-дослідницької роботи. У цьому випадку на допомогу приходить гносеологічний підхід, що неодноразово позитивно зарекомендував себе в подібних ускладнених ситуаціях. Він, як правило, використовується тоді, коли інтуїтивно або свідомо ставляться певні кордони редукціонізму, сприяючи тому, що в конкретних роботах обговорюється уся складність відносин пізнавальної відповідності між загальною право-

вою системою і законом. При цьому, як засвідчує наявний досвід, результативність значно підвищується в нерозривному поєднанні онтології з гносеологією, що створює ефект всеосяжності та формує на виході дослідження комплексність. Потреба саме в цілісному підході не тільки направляє юридичну науку по самостійних руслах дослідження, але і робить інколи необхідним певний критичний перегляд, здавалося б, загально визнаних положень усього правознавства.

Як відомо, однобічність не дозволяє повністю пролити світло на об'єктивну істину, побачити її з висоти своєї дзвіниці, адекватно відмежувати, власне, правові явища від феноменів, що такими не є. В основі комплексного підходу і розгорнутого аналізу лежить перспективне диференційоване поєднання фундаментального та спеціалізованого дослідження галузевих вертикальних, горизонтальних і взаємодіагональних «вимірів» правової реальності при збереженні принципу її єдності. При цьому, треба відзначити, що сьогодні змінюється зміст деяких зв'язків та виникає безліч нових елементів, з уточнення статусу яких і може розпочатися реконструкція розглядуваної нами моделі. Для сучасних умов важливо враховувати перспективи, що намічаються, поступово окреслюючись, і відкинути малопродатні, деякі раніше розроблені в науці критерії та ознаки правової реальності. В даний час вона може сміливо розглядатися як онтогносеологічна форма, що опосередковує організацію та здійснення відносин у рамках своєї конструкції.

Традиційно вузьке розуміння права сприяє тому, що значна безліч онто- та гносеовідношень, як окремих важливих його аспектів, залишаються за межами розгляду. Це обумовлює значну необхідність негайного використання комплексного підходу. Беручи до уваги високі сучасні вимоги науки, найбільш доцільний нині саме широкий аналіз в рамках юриспруденції, як найбільш ефективний в теоретико-методологічному плані. При цьому важливі два основних напрямки переходу до нового мислення: проголошення рівності всіх форм прояву правової реальності і відділення її проявів від явищ, що не несуть на собі печать іus. Якщо в першому спрямуванні вже зроблено важливий крок,

то в другому – належить зробити ще велику роботу.

Нині, вкрай необхідно збагатити загальні положення юридичної науки. У зв'язку з цим, слід підготувати принципово-продуману схему правової реальності і програму, що передбачає вивчення всіх її частин, включно з усім юснатуральним циклом, а не переважно позитивного («надводного») елементу, як це рекомендується діючою нині загальною «дорожньою картою», виробленою ТДП понад півстоліття тому, ще за часів Вишинського. (Сьогодні вже назавжди канули ті часи, коли можна змусити нас «на слово», вимушено, шляхом відповідних маніпуляцій над колективною свідомістю, повірити подібним несправжнім ідеям, а тому принципово важливо перестати вестися у них довірливо на повед). Також існує необхідність чіткого розмежування змісту двох основних рівнів правової реальності та їх центральних підрівневих блоків. Предметом же юриспруденції в цілому має бути матеріал про їх взаємодію в процесі правореґулюючого комплексу.

Одна з причин розбіжностей виявленого українськими дослідниками змісту іus у межах навіть одного структурного «блоку» – у відсутності чітких концепцій правової реальності, що серйозно ускладнює вироблення загальноспрямовуючої ідеї в юриспруденції. При тому всьому, що ефективність законозастосування багато в чому залежить від забезпечення правильної критичної оцінки наукових ідей і розробок по цьому питанню та їх правильного розуміння. Тому особливе значення мають узгодженість нормативної та методологічної моделей правової реальності, дотримання послідовності їх конструювання. Плутанина у поводженні з вихідним понятійним матеріалом призводить до прямих практичних помилок. Формування об'єктивної істини за таких умов можливе тільки завдяки професійному мисленню і вмінню вести неупереджений науково-практичний пошук. У центрі уваги комплексного аналізу, за таких обставин, має стати найважливішою умовою значне цілеспрямоване підвищення рівня якості знань про численні поетапні функціональні стадії формування правової реальності в їх тісній обумовленій вузловій ув'язці єдиного з'єднання, перехід

до нових принципів їх взаємодії, що сприятиме поліпшенню, розширенню та вдосконаленню кінцевої добротної інформації при висвітленні стану розвитку та причин і характеру її змін. Це, безумовно, спрацює і на посилення практичної спрямованості подібного дослідження. Оскільки, в результаті, таке концептуальне дослідницьке «декомпресування», занурення в сутність правової реальності суб'єктів нормозастосування дозволить значно наблизити теорію до потреб практики для повноцінного вирішення поставлених перед нею завдань, створити їй сприятливі умови, озброївши відповідними необхідними адекватно-об'єктивними спеціальними знаннями.

Проблема правової реальності складна та багатопланова, і тому її вирішення об'єктивно передбачає комплексний розгляд. Звідси зрозуміла та велика роль подібного роду методології з тим, щоб найкращим способом забезпечити визначення характеру предметних відносин і встановлення зв'язків між ними в цій системі. Очевидно, що використання лише вузькоспрямованих методів не може допомогти у вирішенні поставленого завдання. Неefективність чисто юснатуралістських чи юрпозитивістських програм багато в чому обумовлена односторонніми уявленнями про природу теоретичного знання цілісності всіх рівнів правової реальності.

Гармонія цивілізаційного розвитку передбачає увагу до всіх складових дійсності *ius*, але аж ніяк лише до однієї з них, довільно виділеної з тіла правового організму. При односторонньому підході, з позиції юрпозитивіста відбувається лише політ над верхівкою юридичної реальності, з легким зовнішнім ковзанням-дотиком до неї. При юснатуралістському – погляд йде знизу догори: можна дістатися до «коріння» й побачити тільки нижню частину «крони». До того ж комплексний підхід відкриває широкі перспективи і для кібернетики, як методу моніторингу та ефективного управління з цілю оптимізації позитивної частини правової реальності в якості її кінцевого продукту.

Питання розвитку правової реальності багато в чому визначається постійною синергетичною динамікою її змін (розширення кола її елементів, посилення-послаблення їх

взаємовпливів). Інакше кажучи, висновки юснатуралізму і юрпозитивізму справедливі лише до певних «блоків» правової реальності, а не до системи вцілому. Отже, наявні роз'яснення у вигляді цих двох широко існуючих класичних концепцій розуміння *ius*, в силу цього, не можуть претендувати на остаточне вирішення такої проблеми. Розв'язок даного протиріччя і виключення прогалин при пізнанні правової реальності можливі лише при відмові від вузькоспеціалізованих методів і включення їх у відповідний всеохоплюючий підхід.

Таким чином, слід піднятися на щабель вище в методологічному плані. Не слід сперечатися чого більше в правовій реальності – юрпозитивізму чи юснатуралізму. Обидві частини там буттєво присутні. Без *ius naturale* немає позитивної норми і – навпаки. Головне питання полягає в тому, щоб з'ясувати їх взаємозв'язок та структуру: вже давно прийшов час не розкидати, а збирати каміння під час розв'язання цього питання.

При вирішенні проблеми правої реальності необхідно виходити з факту існування її особливих типів. І, в першу чергу, це обумовлено тим, що її буття багатогранне, хоча б у силу того, що містить в собі діалектику ідеальної та суцьогою частин. При всьому цьому, очевидність цілісності правової реальності, так само як і єдність світу, зовсім не повинно означати однаковості явищ у юридичній системі.

Наявність особливих типів правової реальності визначається, насамперед, різноманіттям форм об'єктивної дійсності, а також тим, що *ius* представляє собою багатфункціональний феномен, який має задовольняти вельми різні потреби сучасного суспільства, що, у свою чергу, і знаходить своє відображення у її структурі.

Завдання, таким чином, полягає в тому, щоб вказати ознаки, наявності або відсутності яких дозволить винести обґрунтоване судження про сутність права. Зрозуміло, що виявлення певних властивостей, які могли б бути дієвими ознаками його сутнісної природи, – завдання виключно складне. Вузол питань, пов'язаних зі стратегією пошуку змісту права, саме і є головним предметом дослідження в даній роботі.

Важливим методологічним моментом на цьому шляху стало висунуте в якості постулату на початку нашого дослідження положення про те, що об'єктивною основою правової реальності є світова єдність змісту і форми. Й надалі, протягом усієї, в подальшому здійснюваної нами роботи, послідовно та невідступно стверджуватиметься ця думка. І лише отримані в кінцевому рахунку висновки підтвердять або ж спростують її. Як би там не було, але при такому обраному нами підході утворюється зсув методологічного акценту в бік такої цілісності: комплексна концепція орієнтує юридичні науки на вивчення всіх зв'язків і відносин. Синтетичні тенденції, які виявляються в такому ракурсі, виражаються у встановленні тісних контактів особливо з філософією. Але основний потенціал загальнонаукової юридичної концепції реалізується повністю тільки в тому випадку, коли вона спирається на правильну філософську методологію.

У даний час робляться тільки-но перші кроки у створенні міжрівневого синтезу, тобто у встановленні контактів між *ius naturale* і позитивною нормою. Саме в піднятій нами проблемі здійснюється перехрест «силових ліній», що йдуть від поки ще досить ізольованих областей права і пізнання його природи. При цьому, не скасовується своєрідний розподіл наукової праці, при якому, скажімо, законодавці можуть концентрувати увагу на понятті «закон», а академічні юристи – розглядатимуть «*ius*».

Разом із тим при всій відмінності розкриття істини у такому розподіленні, права реальність залишається бути монолітною, і, відповідно до цього, існує потреба у пошуках цілісного підходу до неї не тільки на рівні філософської методології, але і її особливих «приземлених» форм, стосовно до проблеми практичного використання. Один із таких методів саме може бути створений на базі онтологічно-гносеологічного підходу, який не поглинає інші, а сприяє об'єднанню їх у створенні передумов комплексного правознавства.

Методологічне опрацювання такого підходу вимагає спеціальної та ретельної уваги. Зазначимо тільки, що воно з неминучістю включає проблеми суб'єкта-об'єкта в її спе-

цифічному «виданні» стосовно до самої людини, єдності і відмінності онтологічного та гносеологічного аспектів вивчення правової реальності, моделювання та екстраполяції знання в розвитку міждисциплінарного синтезу, особливостей використання принципу об'єктивності в комплексному пізнанні права і т.д.

Наступний важливий момент при виборі нами методології відкриття сутності права та створеної ним реальності полягає в тому, що онтологічний напрямок вубезумовному порядку скеровує нас до гносеології. Адже наше дослідницьке звернення із запитанням до *ius* про його зміст, – це ніщо інше, як спроба пізнати останнє. В гуманітарній же сфері, до якої, як відомо і належить право, загально-визнаною методологією виступає герменевтика. Досліджуючи та розкриваючи технологію інтерпретаційної структури отримання інформації шляхом розуміння, тлумачення та застосування, вона, у свою чергу, є провідним центром гносеології. Але мало пізнати право, важливо це зробити правильно, – відтак, це положення стає для нас наступним важливим засадничим принципом та приводить нас до епістемології, як методології перевірки отриманого знання на істинність, а тому є другою, замикаючою ланкою теорії пізнання.

Необхідність у детальному аналізі принципів дії чистого права в умовах суспільства одразу звертає на себе увагу, і вирішення цієї проблеми стає архіважливою методологічною установкою дослідження. Але що таке соціум, адже він, на відміну від *ius*, не є сталою величиною? Така бланкетність відсилає нас витоків формування суспільства, скеровуючи до причин його виникнення. Зміст даного поняття в існуючих уявленнях, відтак, теж ще слід було з'ясувати: з цього моменту треба було аналітично збирати інформацію і про це. Відповідно, отримані про це висновки мають нести важливі знання та стати основними керівними гіпотезами обґрунтування сутності зовнішнього прояву права у вигляді законів. Але вже і на даному етапі очевидно, що будь-яка норма має трактуватися як план роботи суб'єктивності. А такий поворот висуває перед нами наступні декілька важливих питань: 1) хто все-таки є його творцем права

і чи розраховане воно на універсального споживача? 2) яка гносеологічна направленість у суб'єкта при переведенні *ius* з належного та оформленні його у суцюзому? 3) зрештою, що за психологічні ейдоси обертаються в нас «у контекстах» під час зовнішнього правоздійснення (тобто при виконанні законів)?

Останнє питання, вмщуючи вказівку на можливість неспроможності в гносеологічній контрольованості, тим не менше, має на увазі передусім навколишнє соціальне середовище як фон, де народжується наше набуте несвідоме. Хочемо ми цього чи ні, але це є реальність, необхідна об'єктивна умова, що виявляє позитивне право, будучи змальованим з природного в якості його ідеї-змісту. «Зовнішнє», таким чином, слід трактувати як неминучий прояв «внутрішнього», увесь масив психологічних якостей, який герменевтично «давить» на нас, і розглядати його активну участь у конструюванні ситуації «під себе», а не як втікання в ніби об'єктивно існуючі обставини, що, насправді, залишаються такими і без «проявлення» *ius* у суцюзому.

Зрозуміло, що «зовнішнє внутрішнє» звертається з аналізом і вглиб до самого себе, повертаючись таким чином, до поняття «суб'єктивність», вимагаючи конкретизувати його, щоб уникнути «порочної безкінечності» тавтологічного кола повторень невігідних власному «я» правових ситуацій.

Таким чином, саме комплексний підхід на базі онтогносеологічної методології при осмисленні правової реальності передбачає використання адекватної форми відповідно до її суперечливої природи, підлеглої одночасно буттєвим та соціально-пізнавальним діалектичним закономірностям. Все це має суттєве значення як для визначення сутності *ius*, так і його місця та ролі в єдиному процесі його осмислення.

Окремо слід підкреслити, що визнання за *ius* принципово важливої ролі в якості онтологічно першого моменту та передумови сучасного синтетичного правознавства, не означає «ідеалістичного флюсу» як інваріанта ірраціоналістичних тенденцій. Навпаки, орієнтована на участь у комплексному пізнанні людини, система правових ідей не тільки сама цілком звертається до соціогуманітарного знання раціонального характеру, але і в

якості активного каталізатора націлює на це всю систему юридичних наук. Під впливом таких обговорень прояснюється гуманістичне покликання *ius* служити людині не тільки шляхом оволодіння зовнішньою природою, а й шляхом пізнання її внутрішнього боку, онтичного та антропологічного субстрату. Юриспруденція, таким чином, все більше усвідомлюється як перспективна наука, розвиток якої не може відбуватися без виходів за межі, власне, норми закону та звернення до всієї сукупності її глибинних коренів, які розкривають закономірності реального правового буття.

Отже, як бачимо, основним методологічним стрижнем всієї проблематики існування правової реальності є питання про змістовну природу *ius*. Тільки в цьому плані стає можливим говорити про специфіку предмету дослідження та підбір відповідних засобів пізнання, а також цільових установок у загальній системі соціальних виходів до юриспруденції. Усе це ще раз підтверджує правильність обраних нами в єдиному комплексі онтологічних та гносеологічних методів дослідження правової реальності. При цьому, вичерпність повноти здійснюваного нами філософсько-теоретичного аналізу вимагає додатково використовувати широкий арсенал антропологічно-аксіологічних методів. Адже вивчення правової реальності має підключати до знання загальних для всього всесвіту механізмів спадковості і мінливості вкрай важливе завдання – дослідити ці закономірності в реальному для нас, тобто суспільному бутті, у властивому тільки нам «олюдненому» середовищі.

Важливо також відзначити, що обраний нами в якості основного та провідного методу комплексний підхід відзначається як горизонтальністю, так і своєю вертикальністю. У першому випадку – це поєднання однопорядкових онтології і гносеології в їх широкому взаємопроникненні, в другому – необхідність розгляду всіх рівнів правової реальності та процесу її пізнання: від їх початку до кінця, з низу до верху. Усе це, в свою чергу, передбачає використання методів, що в даному разі виступають як підвиди комплексності: системний, структурно-функціональний та синергетичний.

АНОТАЦІЯ

У даній статті піддається аналізу сучасний стан дослідження правової реальності в світлі розвитку західноєвропейської філософсько-теоретичної думки. Відповідно автором критично осмислюються здобутки та прорахунки вітчизняної науки у цьому плані. Комплексний погляд на це важливе та актуальне питання юридичної науки для нашого сьогодення – є методологічно обґрунтованим та заслуговує на широку наукову увагу.

Комплексність вимагає від нас і застосування, перш за все, діахронічного «зондування» розглядуваних нами питань. Тому нам, уже на самому початку, не обійтися без ознайомлення із історичними витокami розв'язуваної в роботі наукової проблеми. Певним чином перегукуючись із підрозділом, в якому аналізується стан дослідження теми, тим не менше, такий екскурс у минуле є його закономірним та необхідним продовженням. Зрозуміло також, що активно будуть використані і традиційні та поширені засоби загальнонаукової методології: діалектика, логіка, аналітика, порівняння, аналіз і синтез, дедукції та індукції тощо.

Важливим інструментом стане і широкий ірраціональний набір методів на чолі з інтуїцією, без яких нам аж ніяк не обійтися, якщо ми не хочемо перетворити наше дослідження на суху статистично-математичну роботу. Обраний нами філософсько-теоретичний ухил вимагає від нас чесно робити те, що підказує нам внутрішній, феноменологічно очищений голос аби достукатися до правди, трансгресивною силою своєї екзистенції пірнути вглиб до істини, аби чітко розгледіти її.

Увінчуватися ж обрана нами методика дослідження буде таким цементуючим моментом, як неухильним дотриманням принципу об'єктивної істини, одночасно з достовірністю та послідовністю викладу матеріалу. Для цього слід ретельно збирати матеріал, і лише після цього він буде приводити до узагальнень та індуктивних засновків. При цьому, щоб наша дослідницька совість залишалась чистою, слід по максимуму побачити і описати все. Саме за такого підходу позитивний результат не забариться і не змусить себе чекати, а витрачені зусилля будуть недаремними.

SUMMARY

In this article the current state of research of legal reality in the light of development of the West European philosophical and theoretical thought is exposed to the analysis. The author critically comprehends achievements and miscalculations of domestic science in this plan. The complex view of this important and topical issue of jurisprudence for our time – methodologically reasonable also deserves on broad scientific attention.

У цілому ж, схема дослідження, по суті, буде виглядати наступним чином: історичний огляд з аналізом сучасного теоретичного стану проблеми; детальне встановлення необхідного філософського підґрунтя через визначення змісту онтологічної та гносеологічної тематики; і далі – усе це дозволить нам у всеозброєнні в акцентованому наголосі вийти на правову реальність, здійснивши її аналіз в конкретному визначенні та безпосередньо розгляді. При цьому, слід пам'ятати, що порушення звичної для дослідних наук моделі «емпіричне»-«теоретичне» на користь зворотного є в юриспруденції (як і в будь-якій гуманітарній галузі) не виявом святотатства, а проявом об'єктивної необхідності поглибленого проникнення в сутність об'єкта.

Обрана нами методологія дослідження має стати важливою гарантією, виступити надійною запорукою успішного виконання поставлених нами завдань. Обраний нами формат своєрідного розслідування послугує міцною опорою у правильності формування висновків та здійснення повною мірою дослідницької мети «на виході». Буде нашим магістральним шляхопроводом з якісною розміткою, своєрідним сигнальним маяком, яскравими габаритними вогнями попереду нас, які потужним ліхтарем освітлюватимуть та вказуватимуть нам на вірний шлях і не дадуть можливості з нього збитися, аби не потрапити у полон безпідставних фантазій. Усе це має дозволити нам правильно зорієнтуватися у пільмі невідомого, ведучи наші пошуки правди, та виведе, в кінцевому рахунку, на істину. Отже, має всі необхідні підстави сподіватися, що нам вдасться побачити наприкінці нашого дослідження світоч знань, які нас так цікавлять. З цим і розпочнемо. До роботи.